

IV, 1. NOR

(Aditz hauek, beraz, intransitiboak dira)

IV, 1.1. Indikatibozko orain-aldia

	1	ni	—	na iz
bak.	2	hi	—	ha iz
	3	hura	—	da
	1	gu	—	ga ra
an.	2	zu	—	za ra
	2'	zuek	—	za rete
	3	haiek	—	di ra

Aditz-joko honetaz baliaturik, **hiru**aldi osa daitezke:

hurbildu naiz	=	me he	acercado	j'ai approché
hurbiltzen naiz	=	me	acerco	j'approche
hurbilduko naiz	=	me	acercaré	j'approcherai

Oharra = Atzetik atzizki bat datorrelarik, **e** batez egingo da lotura.

Adibidez = naizeia, haizela, dela, gareia, zaretela, direla.

IV, 1.2. Indikatibozko lehen-aldia

1	—	nin tzen
2	—	hin tzen
3	—	z en
1	—	gin en
2	—	zin en
2'	—	zin e ten
3	—	zi ren

Aditz-joko honetaz baliaturik, beste **hiru**osa daitezke.

hurbildu nintzen	=	me	acerqué	j'approchai
hurbiltzen nintzen	=	me	acercaba	j'approchais
hurbilduko nintzen	=	me	acercaría	j'approcherais

Oharra = Erdarazko itzulpenak erdarakada bat sor dezake, eta kontuz ibili behar da.

Si tuviera dinero me **acercaría** } Dirurik banu, hurbilduko **nintzateke**
Si j'avais de l'argent j'**approcherais** }

Había dicho que me **acercaría** } Hurbilduko **nintzela** esan nuen
J'avais dit que j'**approcherais** }

Ohar itzazu bi esaera hauek, funtsean berdinak:
Hurbilduko **naizela** esan dut // Hurbilduko **nintzela** esan nuen.

IV, 1.3. Indikatibozko baldintza (aurrekoa)

Aditz-joko hau 2 tik atera daiteke

1 — ba nintz

2 — ba hintz

3 — ba litz

1 — ba gina

2 — ba zina

2' — ba zinete

3 — ba lira

IV, 1.4. Indikatibozko baldintza (ondorioa)

Aditz-joko hau ere, 2 tik atera daiteke

1 — nin tzateke

2 — hin tzateke

3 — li tzateke

1 — gin ateke

2 — zin ateke

2' — zin atekete

3 — li rateke

Oharra = Hiru baldintza-mota osa daitezke:

Sartu banintz, hurbildu(ko) nintzatekeen =

= si me hubiera metido, me hubiera acercado,
si j'étais entré, j'aurais approché.

Sartzen banintz, hurbiltzen nintzateke =

= si me metiera, me acercaría / si j'entrais, j'approcherais.

Sartuko banintz, hurbilduko nintzateke =

= si me metiera, me acercaría / si j'entrais, j'approcherais.

— «nintzatekeen» saila lortzeko, aski da 4 sailari **-en** erantsi, eta 3. pertsonetan:

litzateke → zatekeen (irreg.)

lirateke → ziratekeen (reg.)

— Oso huts ezaguna gaurko euskaraz, «nintzakeen» sailaren ordeza, «nintzen» saila erabiltzea:

Sartu banintz, hurbilduko «nintzen» (= erdarakada).

Baldintza baten ondorioak, ordeza, beti eraman behar du «-ke» atzizkia.

IV, 1.5. **Potentzialezko** (ahalezko) **orain-aldia**

1 — na ite ke

2 — ha ite ke

3 — da ite ke

1 — ga ite z ke

2 — za ite z ke

2' — za ite z ke te

3 — da ite z ke

hurbil naiteke = puedo acercarme, je peux approcher

gerta daiteke = puede suceder, il peut arriver

Oharra=(orain, berehala, gaur...) hurbil naiteke.

IV, 1.6. **Potentzialezko** (ahalezko) **lehen-aldia**

(gaur gero-aldi gisa erabilia)

1 — nin te ke

2 — hin te ke

3 — li te ke

1 — gin te z ke

2 — zin te z ke

2' — zin te z ke te

3 — li te z ke

hurbil ninteke = podría acercarme, je pourrais approcher

gerta liteke = podría suceder, il pourrait arriver

Oharra = (bihar, egunen batez, datorren astean) hurbil ninteke.

IV, 1.7. Potentzialezko (ahalezko) lehen-aldi urruna

1 — nin te ke en

2 — hin te ke en

3 — zi te ke en

1 — gin te z ke en

2 — zin te z ke en

2' — zin te z ke ten

3 — zi te z ke en

hurbil nintekeen = hubiera podido acercarme, j'aurais pu approcher
gerta zitekeen = hubiera podido suceder, il aurait pu arriver

Oharra = (atzo, iaz, hara iritsi ginenean) gerta zitekeen hori.

IV, 1.8. Subjuntibozko orain-aldia

1 — na di n

2 — ha di n

3 — da di n

1 — ga ite z en

2 — za ite z en

2' — za ite z ten

3 — da ite z en

hurbil nadin = que me acerque, que j'approche
gerta dadin = que suceda, qu'il arrive

Oharra = joan dadin nahi dut

IV, 1.9. Subjuntibozko lehen-aldia

1 — nen di n

2 — hen di n

3 — ze di n

1 — gin te z en

2 — zin te z en

2' — zin te z ten

3 — zi te z en

hurbil nendin = que me acercase, que j'approchasse
 sar zedin = que entrase, qu'il entrât
Oharra = joan zedin nahi nuen / joan ledin nahi nuke.

IV, 1.10. Inperatibozko orain-aldia

1 — (subj.)

2 — ha di

3 — be di

1 — (subj.)

2 — za ite z

2' — za ite zte

3 — b ite z

hurbil hadi = acércate, approche-toi
 sar bedi = entre, qu'il entre

IV, 1.11. Subjuntibozko baldintzak (orain-aldia)

1 — ba na di

2 — ba ha di

3 — ba da di

1 — ba ga ite z

2 — ba za ite z

2' — ba za ite zte

3 — ba da ite z

(oraintxe) hurbil banadi, gogorrak entzungo dituzu =
 = si me levanto, vas a oír gordas,
 si je me lève, tu vas entendre quelque chose.

(gaur) sar badadi = si entra,
 s'il entre.

Oharra = hurbil banadi (beraz = benetan hurbil naiteke)
 sar badadi (beraz = benetan sar daiteke)
 (Ikus **Sustrai Bila** eta **Omaetxebarria**, 1959)

IV, 1.12. Subjuntibozko baldintzak (lehen-aldia)

1	—	ba	nen	di
2	—	ba	hen	di
3	—	ba	le	di
1	—	ba	gin	te z
2	—	ba	zin	te z
2'	—	ba	zin	te zte
3	—	ba	li	te z

(halako batez) hurbil banendi = si me acercara, si j'approchais
(egunen batez) sar baledi = si entrara, s'il entrat

Oharra = hurbil banendi (= benetan hurbil ninteke)
sar baledi (= benetan sar liteke)

— Indikatibo eta Subjuntibozko baldintzak ez dira berdinak. (Ikus honi buruz Sustrai Bila; edo Omaetxebarriaren Euskera, 1959).

IV, 1.13. Indikatibozko gero-aldi arkaikoa

1	—	na	iza	teke
2	—	ha	iza	teke
3	—	da		teke
1	—	ga	ra	teke
2	—	za	ra	teke
2'	—	za	ra	teke te
3	—	di	ra	teke

(Aditz-joko hau ia ahaztuta dago Zuberoan eta Baxenabarren ezik)

etorri da = ha venido (objetivamente)
il est venu (objectivement).

etorri dateke = habrá venido, puede que haya venido, supongo, (subj.)
il serait venu (je suppose, subject.), il se peut qu'il soit arrivé.

Oharra = Aditz-joko hau ez da **potentziala**; eta partizipioaren laguntzaz erabiltzen da = etorri dateke, gertatu dateke (ez 'etorri dateke', ez 'gertatu dateke'). (Ikus Sustrai Bila).

IV, 2. NOR/NORI

A Nori-ri dagozkion -T (niri), -K eta -N (hiri) artizki (= infijo)-en ondoren, beste letra bat datorrenean, aldakuntza hauek gertatzen dira:

	— T —	→	— DA —
BETI :	— K —	→	— A —
	— N —	→	— NA —

Adibidez = zait	→ zaidala, zaidanean
hatzait	→ hatzaidanean
natzaik	→ natzaiala
gatzaizkin	→ gatzaizkinalako
zatzaizkidate	

B Nori-ren ezagugarriak hauek dira =

1	— niri	— T
2	— hiri	— K / N
3	— hari	— O
1	— guri	— GU
2	— zuri	— ZU
2'	— zuei	— ZUE
3	— haiei	— E

D Nor / Nori aditz jokoak beti dira bi pertsona desberdinetakoak =

1 / 2, 3	2 / 1, 3	3 / 1, 2, 3'
ni / hiri	hi / niri	hura / niri
ni / hari	hi / hari	hura / hiri
ni / zuri	hi / guri	hura / beste bati
ni / zuei	hi / haiei	hura / guri
ni / haiei		hura / zuri
		hura / zuei
		hura / beste batzuri

1 / 2, 3	2 / 1, 3	2' / 1, 3	3 / 1, 2, 3'
gu / hiri	zu / niri	zuek / niri	haiek / niri
gu / hari	zu / hari	zuek / hari	haiek / hari
gu / zuri	zu / guri	zuek / guri	haiek / hari
gu / zuei	zu / haiei	zuek / haiei	haiek / guri
gu / haiei			haiek / zuri
			haiek / zuei
			haiek / beste batzuri

E Nor eta Nori pertsona berberari buruzkoak direnean, «...re burua» erabiltzen da:

ni neure buruari hurbildu natzaio
 gu geure buruari urrikaldu gatzazkio

Beraz: 1 / 1, 2 / 2 eta 3 / 3 ez dira koadroen araberaren egiten, «...re burua» ren bidez baizik (3 / 3 bi pertsona desberdinen artean ezik).

F Zuek (bigarren pertsona) delakoari dagokion -te atzizkia, Nor-i dagokio; eta ez Nori delakoari :

zuek zatzaizki DA te niri
 zuek zatzaizki O te hari
 baina ni natzaizue zuei
 gu gatzazkizue zuei

G Ondoko koadroak, horretara, ilaran irakurri behar dira, erraran; Nori pertsonarekiko, ordea, lerroz aldatuz:

1	→	2 / 3
2	→	3 / 1
3	→	1 / 2

IV, 2.1. Indikatibozko orain-aldia

IRCNOR

1. na tzai
2. ha tzai
3. zai
1. ga tzai zki
2. za tzai zki
- 2'. za tzai zki
3. zai zki

hurbildu naiz / hurbildu natzaio hari
 hurbilduko haiz / hurbilduko hatzait niri
 hurbiltzer gara / hurbiltzen gatzaiakie haiei

RCNORI

- T
- K/N
- O
- GU
- ZU
- ZUE te
- E

ERABILKERA

1. ni naiz

natzaik/n hiri
 natzaio hari
 natzaizu zuri
 natzaizue zuei
 natzaie haiei

2. hi haiz

hatzait niri
 hatzaio hari
 hatzaigu guri
 hatzaie haiei

3. hura da

zait niri
 zaik/n hiri
 zaio hari
 zaigu guri
 zaizu zuri
 zaizue zuei
 zaie haiei

1. gu gara

gatzaiakik/n hiri
 gatzaiakio hari
 gatzaiakizu zuri
 gatzaiakizue zuei
 gatzaiakie haiei

2. zu zara

zatzaiakit niri
 zatzaiakio hari
 zatzaiakigu guri
 zatzaiakie haiei

2'. zuek zarete

zatzaiakidate niri
 zatzaiakio te hari
 zatzaiakigute guri
 zatzaiakiete haiei

3. haiek dira

zaikit niri
 zaikik/n hiri
 zaikio hari
 zaikigu guri
 zaikizu zuri
 zaikizue zuei
 zaikie haiei

IV, 2.2. Indikatibozko lehen-aldia

IRNOR

1. nin tzai
2. hin tzai
3. zi tzai
1. gin tzai zki
2. zin tzai zki
- 2'. zin tzai zki
3. zi tzai zki

hurbildu nintzen /
 erori zen /
 errukitu ginen /

NORI

- T
- K/N
- O
- GU
- ZU
- ZUE te
- E

hurbildu nintzaie / haiei
 erori zitzaidan / niri
 errukitu gintzaizkion / hari

} N

ERABILKERA

1. ni nintzen	2. hi hintzen	3. hura zen
2. nintzalan/nan	1. hintzaidan	1. zitzaidan
3. nintzaion	3. hintzaion	2. zitzaian/nan
2. nintzaizun	1. hintzaigun	3. zitzaion
2'. nintzaizuen	3. hintzaien	1. zitzaigun
3. nintzaie		2. zitzaizun
		2'. zitzaizuen
1. gu ginen	2. zu zinen	3. zitzaie
2. gintzaizkian/nan	1. zintzaizkidan	
3. gintzaizkion	3. zintzaizkion	
2. gintzaizkizun	1. zintzaizkigun	
2'. gintzaizkizuen	3. zintzaizkien	
3. gintzaizkien		
2'. zuek zineten	3. haiek ziren	
1. zintzaizkidaten	1. zitzaizkidan	
3. zintzaizkioten	2. zitzaizkian/nan	
1. zintzaizkiguten	3. zitzaizkion	
3. zintzaizkieten	1. zitzaizkigun	
	2. zitzaizkizun	
	2'. zitzaizkizuen	
	3. zitzaizkien	

IV, 2.3. Indikatibozko baldintza (aurrekoa)

		NOR		NORI		
BA	}	1.	nin tzai		T	
		2.	hin tzai		K/N	
		3.	li tzai		O	
		1.	gin tzai zki		GU	
		2.	zin tzai zki		ZU	
		2'	zin tzai zki		ZUE	te
		3.	li tzai zki		E	
			hurbildu banintz	/	hurbildu banintzaio	hari
			erori balira	/	erori balitzaizkigu	guri
	galduko balitz	/	galduko balitzaizue	zuei		

ERABILKERA

1. ni banintz	2. hi bahintz	3. hura balitz
2. banintzaik/n	1. bahintzait	1. balitzait
3. banintzaio	3. bahintzaio	2. balitzaik/n
2. banintzaizu	1. bahintzaigu	3. balitzaio
2'. banintzaizue	3. bahintzaie	1. balitzaigu
3. banintzaie		2. balitzaizu
	2. zu bazina	3'. balitzaizue
1. gu bagina	1. bazintzaizkit	3. balitzaie
2. bagintzaizkik/n	3. bazintzaizkio	
3. bagintzaizkio	1. bazintzaizkigu	
2. bagintzaizkizu	3. bazintzaizkie	
2'. bagintzaizkizue		
3. bagintzaizkie	3. haiek balira	
	1. balitzaizkit	
2'. zuek bazinete	2. balitzaizkik/n	
1. bazintzaizkidate	3. balitzaizkio	
3. bazintzaizkiote	1. balitzaizkigu	
1. bazintzaizkigute	2. balitzaizkizu	
3. bazintzaizkiote	2'. balitzaizkizue	
	3. balitzaizkie	

Gharra = 2 tik 3 ra pasatzeko, aski da -n kendu eta aurretik **ba-** jartzea. Higararren pertsonen z-, l- bihurtzen da.

IV, 2.4. Indikatibozko baldintza (ondorioa)

NOR		NORI	
1.	nin tzai	T	}
2.	hin tzai	K/N	
3.	li tzai	O	
1.	gin tzai zki	GU	}
2.	zin tzai zki	ZU	
2'.	zin tzai zki	ZUE	
3.	li tzai zki	E	

KE

te

hurbilduko nintzateke / hurbilduko nintzaioke hari
 eroriko litzateke / eroriko litzaiguke guri
 errukituko ginatete / errukituko gintzaizkiake hiri

Nor soilari buruz eman ditugun oharrek, nor/nori honi buruz ere balio dute.

ERABILKERA

1. ni nintzateke	2. hi hintzateke	3. hura litzateke
2. nintzaiake/nake	1. hintzaidake	1. litzaidake
3. nintzaioke	3. hintzaioke	2. litzaiake/nake
2. nintzaizuke	1. hintzaiguke	3. litzaioke
2'. nintzaizueke	3. hintzaleke	1. litzaiguke
3. nintzaieke		2. litzaizuke
	2. zu zinateke	2'. litzaizueke
1. gu ginatete	1. zintzaizkidake	3. litzaieke
2. gintzaizkiake/nake	3. zintzaizkioko	
3. gintzaizkioko	1. zintzaizkiguke	
2. gintzaizkizuke	3. zintzaizkieke	
2'. gintzaizkizueke		
3. gintzaizkieke	3. haiek lirateke	
	1. litzaizkidake	
2'. zuek zinatekete	2. litzaizkiake/nake	
1. zintzaizkidakete	3. litzaizkioko	
3. zintzaizkiokete	1. litzaizkiguke	
1. zintaikigukete	2. litzaizkizuke	
3. zintzaizkiekete	2'. litzaizkizueke	
	3. litzaizkieke	

Oharra = 2 tik 4 ra pasatzeko, aski da -n ren orde. -ke jartzea = nintzaion /nintzaioko. Hirugarren pertsonen z- l- bihurtzen da.

IV, 2.5. Potentzialezko (ahalezko) orain-aldia

NOR		NORI	
1 —	na ki		T
2 —	ha ki		K/N
3 —	da ki		O
1 —	ga ki zki		GU
2 —	za ki zki		ZU
2' —	za ki zki		ZUE
3 —	da ki zki		E

} KE
te

hurbil naiteke / hurbil nakioko hari
erruki daiteke / erruki dakiguke guri

ERABILKERA

1. ni naiteke 2. nakiako/nake 3. nakioko 2. nakizuke 2'. nakizueke 3. nakioko	2. hi haiteke 1. hakioko 3. hakioko 1. hakioko 3. hakioko	3. hura daiteke 1. dakioko 2. dakioko/nake 3. dakioko 1. dakioko 2. dakioko 2'. dakioko 3. dakioko
1. gu gaitezke 2. gakioko/nake 3. gakioko 2. gakiokizuke 2'. gakiokizueke 3. gakiokio	2. zu zaitezke 1. zakiokio 3. zakiokio 1. zakiokio 3. zakiokio	
2'. zuek zaitzekete 1. zakiokio 3. zakiokio 1. zakiokio 3. zakiokio	3. haiek daitezke 1. dakiokio 2. dakioko/nake 3. dakiokio 1. dakiokio 2. dakiokio 2'. dakiokio 3. dakiokio	

IV, 2.6. Potentzialezko (ahalezko). lehen-aldia

NOR		NORI	
1.	nen ki	T	}
2.	hen ki	K/N	
3.	le ki	O	
1.	gen ki zki	GU	}
2.	zen ki zki	ZU	
2'.	zen ki zki	ZUE	
3.	le ki zki	E	
	hurbil ninteke	/	hurbil nenkioke hari
	erruki gintezke	/	erruki genkizkieke haiei

ERABILKERA

1. ni ninteke	2. hi hinteke	3. hura liteke
2. nenkiake/nake	1. henkidake	1. lekidake
3. nenkioke	3. henkioke	2. lekiake/nake
2. nenkizuke	1. henkiguke	3. lekiokete
2'. nenkizueke	3. henkieke	1. lekiguke
3. nenkieke		2. lekizuke
		2'. lekizueke
		3. lekieke
1. gu gintezke	2. zu zintezke	
2. genkizkiake/nake	1. zenkizkidake	
3. genkizkioke	3. zenkizkioke	
2. genkizkizuke	1. zenkizkiguke	
2'. genkizkizueke	3. zenkizkieke	
3. genkizkieke		
2'. zuek zintezkete	3. haiek litezke	
1. zenkizkidakete	1. lekizkidake	
3. zenkizkiokete	2. lekizkiake/nake	
1. zenkizkigukete	3. lekizkioke	
3. zenkizkiekete	1. lekizkiguke	
	2. lekizkizuke	
	2'. lekizkizueke	
	3. lekizkieke	

IV, 2.7. Potentzialezko (ahalezko) lehen-aldi urruna

NOR		NORI		
1.	nen ki	T	} KE	
2.	hen ki	K/N		
3.	ze ki	O		
1.	gen ki zki	GU	} EN	
2.	zen ki zki	ZU		
2'	zen ki zki	ZUE		te
3.	ze ki zki	E		
hurbil nintekeen /		hurbil nenkiokeen hari		
erruki gintezkeen /		erruki genkizkiekeen haiei		

Oharra = 6 tik 7 ra pasatzeko, aski da **-en** erastea, hirugarren pertsonetan
1. ren ordez **-z-** jarritz.

2' pertsonari dagokion bigarren anitzailean = te + en = TEN.

IV, 2.8. Subjuntibozko orain-aldia

NOR		NORI		
1.	na ki	T	} N	
2.	ha ki	K/N		
3.	da ki	O		
1.	ga ki zki	GU	} N	
2.	za ki zki	ZU		
2'	za ki zki	ZUE		te
3.	da ki zki	E		
hurbil nadin /		hurbil nakion hari		
eror daitezen /		eror dakizkizun zuri		
gal ez dadin /		gal ez dakigun guri		

Oharra = 5 tik 8 ra pasatzeko, aski da **-ke-** ren ordez, **-n** jartzea:

eror dakiok	/	eror dakion
gal dakizkieke	/	gal dakizkien
hurbil nakizuke	/	hurbil nakizun

IV, 2.9. Subjuntibozko lehen-aldia

NOR

1. nen ki
2. hen ki
3. ze ki
1. gen ki zki
2. zen ki zki
- 2'. zen ki zki
3. ze ki zki

NORI

T	}	N	
K/N			
O			
GU			
ZU			
ZUE			te
E			

mintza zedin nahi nuen / mintza zekigun nahi nuen
 mintza ledin nahi nuke / mintza lekigun nahi nuke

Oharra = 6 tik 9 ra pasatzeko, aski da -ke- ren ordeaz -n jartzea; hirugarren pertsonen **l-, z-** bihurtuz:

mintza nenkioke	/	mintza nenkion
hurbil genkizkioke	/	hurbil genkizkion
eror lekiake	/	eror zekian

IV, 2.10. Inperatibozko orain-aldia

NOR

1. (subj.)
2. ha ki
3. be ki
1. (subj.)
2. za ki zki
- 2'. za ki zki
3. be ki zki

NORI

T	}	N	
K/N			
O			
GU			
ZU			
ZUE			te
E			

Oharra = 5 tik 10 ra pasatzea erraza da:

- a) **-ke** kendu behar da.
- b) Hirugarren pertsonen **da-, be-** bihurtzen da.
- d) Lehenengo pertsonetan **nor** ez dago jokorik.

Beraz:

hurbil hakidake	/	hurbil hakit!
gal dakioke	/	gal bekio!
barka dakiguke	/	barka bekigu!
erruki zakizkioke	/	erruki zakizkio!
erruki hakiguke	/	erruki hakigu!

IV, 2.11. Subjuntibozko baldintzak (orain-aldia)

	NOR	NORI
BA	1. na ki	T
	2. ha ki	K/N
	3. da ki	O
	1. ga ki zki	GU
	2. za ki zki	ZU
	2'. za ki zki	ZUE te
	3. da ki zki	E

hurbil banadi	/	hurbil banakio	hari
sar badadi	/	sar badakigu	guri

Oharra = 5 tik 11 ra pasatzeko, aski da -ke kendu eta aurretik ba- jartzea.

nakioke	/	banakio
gakizkizuke	/	bagakizkizu
dakiguke	/	badakigu

IV, 2.12. Subjuntibozko baldintzak (lehen-aldia)

	NOR		NORI		
BA	1.	nen ki		T	
	2.	hen ki		K/N	
	3.	le ki		O	
	1.	gen ki zki		GU	
	2.	zen ki zki		ZU	
	2'	zen ki zki		ZUE	te
	3.	le ki zki		E	
		hurbil banendi /	hurbil banenkio	hari	
		sar baledi /	sar balekie	haiei	

Oharra = 6 tik 12 ra pasatzeko, aski da -ke kendu, eta aurretik **ba-** jartzea.

nenkioke / banenkio
lekidake / balekit

VI, 2.13. Indikatibozko gero-aldi arkaikoa

Ez da erabiltzen. Euskaltzaindiak emana du; baina ez dugu hemen jarriko.

IV, 3. NOR/NORK

- A Nork-i dagozkion -T (nik), -K (hik) eta -N (hik) atzizkien ondoren, beste letra edo atzizki bat datorrenean, aldakuntza hauek agertzen dira:

BETI :

—	T	/	—	DA	—
—	K	/	—	A	—
—	N	/	—	NA	—

Adibidez:

	dut	/	dudala
	gaituk	/	gaitualarik
	ditun	/	ditunalako

- B Edozein kasutan:

tu + te = tuzte	(dituzte, gaituzte...)
tu + ke = tuzke	(nituzke, genituzke...)
ke + n = keen	(nezakeen, genitzakeen...)

- D Eskuarki hauek dira nork-en ezagugarriak:

1.	nik	-T
2.	hik	-K / -N
3.	hark	—
1.	guk	-GU
2.	zuk	-ZU
2'.	zuek	-ZUE
3.	haiek	-TE

Lehen-aldietan, halere, nor hirugarren pertsona denean, ez da erregela hau erabiltzen (ikus segidan aldakuntza zertan datzan).

E Nor / Nork aditz-jokoak beti dira pertsona desberdinez osatuak:

1 / 2, 3

ni / hik
ni / hark
ni / zuk
ni / zuek
ni / haiek

2 / 1, 3

hi / nik
hi / hark
hi / guk
hi / haiek

3 / 1, 2, 3'

hura / nik
hura / hik
hura / hark (= beste batek)
hura / guk
hura / zuk
hura / zuek
hura / haiek

1 / 2, 3

gu / hik
gu / hark
gu / zuk
gu / zuek
gu / haiek

2 / 1, 3

zu / nik
zu / hark
zu / guk
zu / haiek

2' / 1, 3

zuek / nik
zuek / hark
zuek / guk
zuek / haiek

3 / 1, 2, 3'

haiek / nik
haiek / hik
haiek / hark
haiek / guk
haiek / zuk
haiek / zuek
haiek / haiek (= beste batzuek)

F 1 / 1, 2 / 2, 3 / 3, gertatzen denan, «...re burua» erabiltzen da:

nik	neure burua	egazutzen dut
hark	bere burua	galdu du
guk	geure burua	botako dugu

G Ondoko koadroetan, beraz, aditz-joko hauek balio dute:

1 / 2

1 / 3

2 / 1

2 / 3

3 / 1

3 / 2

3 / 3'

A B-k

IV, 3.1. Indikatibozko orain-aldia

NOR

1.	na	u
2.	ha	u
3.	d	u
1.	ga	it u
2.	za	it u
2'.	za	it u zte
3.	d	it u

NORK

T
K/N
—
GU
ZU
ZUE
TE

ikuși nauzu =	me has visto,	vous m'avez vu
ikusten nauzu =	me ves,	vous me voyez
ikusiko nauzu =	me verás,	vous me verrez

Hiru aditz-joko sor daitezke, beraz.

ERABILKERA

1. ni	2. hi	3. hura
2. nauk/n hik	1. haut nik	1. dut nik
3. nau hark	3. hau hark	2. duk/n hik
2. nauzu zuk	1. haugu guk	3. du hark
2'. nauzue zuek	3. haute haiek	1. dugu guk
3. naute haiek		2. duzu zuk
		2'. duzue zuek
		3. dute haiek
1. gu	2. zu	
2. gaituk/n	1. zaitut	
3. gaitu	3. zaitu	
2. gaituzu	1. zaitugu	
2'. gaituzue	3. zaituzte	
3. gaituzte		
2'. zuek	3. haiek	
1. zaituztet	1. ditut	
3. zaituzte	2. dituk/n	
1. zaituztegu	3. ditu	
3. zaituzte (te)	1. ditugu	
	2. dituzu	
	2'. dituzue	
	3. dituzte	

IV, 3.2. Indikatibozko lehen-aldia

NOR

1.	nind u
2.	hind u
3.	(irreg.)
1.	gint u
2.	zint u
2'.	zint u zte
3.	(irreg.)

NORK

T	}	N
K/N		
—		
GU		
ZU		
ZUE		
TE		

ikus	ninduzuen	=	me visteis,	vous m'aviez vu
ikusten	ninduzuen	=	me veíais,	vous me voyiez
ikusiko	ninduzuen	=	me veríais,	vous me verriez

(ikusiko **nauzuela** esan **duzue** / ikusiko **ninduzuela** esan **zenuten**)

Nor/Nori aditz-jokoan egindako oharrek, honi buruz ere balio dute.

ERABILKERA

1.	ni
2.	ninduan/nan
3.	ninduen
2.	ninduzun
2'.	ninduzuen
3.	ninduten
2.	zu
1.	zintudan
3.	zintuen
1.	zintugun
3.	zintuzten

2.	hi
1.	hindudan
3.	hinduen
1.	hindugun
3.	hinduten

1.	gu
2.	gintuan/nan
3.	gintuen
2.	gintuzun
2'.	gintuzuen
3.	gintuzten

2'.	zuek
1.	zintuztedan
3.	zintuzten
1.	zintuztegun
3.	zintuzte(te)n

3.	hura (irreg.)
1.	n u en
2.	h u en
3.	z u en
1.	gen u en
2.	zen u en
2'.	zen u ten
3.	z u ten

3.	haiek (irreg.)
1.	n itu en
2.	h itu en
3.	z itu en
1.	gen itu en
2.	zen itu en
2'.	zen ituz ten
3.	z ituz ten

IV, 3.3. Indikatibozko baldintza (aurrekoa)

	NOR	NORK
BA	1. nind u	T
	2. hind u	K/N
	3. (irreg.)	—
	1. gint u	GU
	2. zint u	ZU
	2'. zint u zte	ZUE
	3. (irreg.)	TE

2-tik 3 ra pasatzeko, aski da **-n** kendu, eta aurretik **ba-** jartzea:

hindudan / bahindut
gintuzten / bagintuzte

Hirugarren pertsonetan **z-** ken, eta **l-** jar:

zuen / balu
zituzten / balituzte

IV, 3.4. Indikatibozko baldintza (ondorioa)

	NOR		NORK
KE	1. nind u	}	T
	2. hind u		K/N
	3. (irreg.)		—
	1. gint u		GU
	2. zint u		ZU
	2'. zint u zte		ZUE
	3. (irreg.)	TE	

2-tik 4-ra pasatzeko, aski da **-n** kendu, eta **nork-en** aurretik **-ke-** sartzea:

ninduzun / nindukezu	zenuten / zenukete
hindudan / hinduket	zuten / lukete
gintuzten / gintuzkete	zenituzten / zenituzkete
zintuen / zintuzke	zituzten / lituzkete

Adibidez = eramango bagintuzu, erosiko genuke.
 barkatuko bahindut, eramango hinduket.
 Ikus, segidan, 3 et 4 ren Erabilkera.
 Itzulpenak, jakina, nor/nori jokoetan bezalaxe.

3. ERABILKERA

1. ni		1. gu
2. baninduk/n		2. bagintuk/n
3. banindu		3. bagintu
2. baninduzu		2. bagintuzu
2'. baninduzue		2'. bagintuzue
3. banindute		3. bagintuzte
2. hi	2. zu	2'. zuek
1. bahindut	1. bazintut	1. bazintuztet
3. bahindu	3. bazintu	3. bazintuzte
1. bahindugu	1. bazintugu	1. bazintuztegu
3. bahindute	3. bazintuzte	3. bazintuzte (te)
3. hura		3. haiek
1. banu		1. banitu
2. bahu		2. bahitu
3. balu		3. balitu
1. bagenu		1. bagenitu
2. bazenu		2. bazenitu
2'. bazenute		2'. bazenituzte
3. balute		3. balituzte

4. ERABILKERA

1. ni		1. gu
2. nindukek/n		2. gintuzkek/n
3. ninduke		3. gintuzke
2. nindukezu		2. gintuzkezu
2'. nindukezue		2'. gintuzkezue
3. nindukete		3. gintuzkete
2. hi	2. zu	2'. zuek
1. hinduket	1. zintuzket	1. zintuzteket
3. hinduke	3. zintuzke	3. zintuzteke
1. hindukegu	1. zintuzkegu	1. zintuztekegu
3. hindukete	3. zintuzkete	3. zintuzteke (te)

- 3. hura
- 1. nuke
- 2. huke
- 3. luke
- 1. genuke
- 2. zenuke
- 2'. zenukete
- 3. lukete

- 3. haiek
- 1. nituzke
- 2. hituzke
- 3. lituzke
- 1. genituzke
- 2. zenituzke
- 2'. zenituzkete
- 3. lituzkete

Ohar: Norki dagokion -te beti atzetik = KETE.

IV, 3.5. Potentzialezko (ahalezko) orain-aldia

NOR			NORK		
1.	na	za	}	}	T
2.	ha	za			K/N
3.	de	za			—
1.	ga it	za			GU
2.	za it	za			ZU
2'.	za it	za			ZUE
3.	d it	za	TE		

bazkal dezakegu	=	podemos comer, nous pouvons déjeuner
eraman gaitzakete	=	nos pueden llevar, ils peuvent nous amener.
ikus nazakezu	=	me puedes ver, vous pouvez me voir.

Oharra = Potencial inmediato, Potentiel immédiat.

ERABILKERA

1. ni	1. gu
2. nazazek/n	2. gaitzakek/n
3. nazake	3. gaitzake
2. nazakezu	2. gaitzakezu
2'. nazakezue	2'. gaitzakezue
3. nazakete	3. gaitzakete

2. hi	2. zu	2'. zuek
1. hazaket	1. zaitzaket	1. zaitzaketet
3. hazake	3. zaitzake	3. zaitzakete
1. hazakegu	1. zaitzakegu	1. zaitzaketegu
3. hazakete	3. zaitzakete	3. zaitzakete (te)
3. hura		3. haiek
1. dezaket		1. ditzaket
2. dezakek/n		2. ditzakek/n
3. dezake		3. ditzake
1. dezakegu		1. ditzakegu
2. dezakezu		2. ditzakezu
2'. dezakezue		2'. ditzakezue
3. dezakete		3. ditzakete

IV, 3.6. Potentzialezko (ahalezko) lehen-aldia

	NOR		NORK
1.	nint za	} KE }	T
2.	hint za		K/N
3.	(irreg.)		—
1.	gint za		GU
2.	zint za		ZU
2'.	zint za		te ZUE
3.	(irreg.)		TE

bazkal genezake	=	podríamos comer, nous pourrions déjeuner.
eraman gintzakete	=	podrían llevarnos, ils pourraient nous amener
ikus nintzakezu	=	me podrías ver, vous pourriez me voir.

Oharra = Potencial no inmediato, Potentiel non immédiat.

ERABILKERA

1. ni
2. nintzakek/n
3. nintzake
2. nintzakezu
- 2'. nintzakezue
3. nintzakete

1. gu
2. gintzakek/n
3. gintzake
2. gintzakezu
- 2'. gintzakezue
3. gintzakete

2. hi

1. hintzaket
3. hintzake
1. hintzakegu
3. hintzakete

2. zu

1. zintzaket
3. zintzake
1. zintzakegu
3. zintzakete

2'. zuek

1. zintzaketet
3. zintzakete
1. zintzaketegu
3. zintzakete(te)

3. hura

1. nezake
2. hezake
3. lezake
1. genezake
2. zenezake
- 2'. zenezakete
3. lezakete

3. haiek

1. nitzake
2. hitzake
3. litzake
1. genitzake
2. zenitzake
- 2'. zenitzakete
3. litzakete

Nork-i dagokion **-te** beti atzetik = **-kete**.

IV, 3.7. Potentzialezko (ahalezko) lehen-aldi urruna

NOR			NORK			
1.	nint za	}	KE	T	}	N
2.	hint za			K/N		
3.	(irr.)			—		
1.	gint za			GU		
2.	zint za			ZU		
2'.	zint za			te ZUE		
3.	(irr.)		TE			

bazkal genezakeen = hubiéramos podido comer,
nos aurions pu déjeuner.

eraman gintzaketen = hubieran podido llevarnos,
ils auriaient pu nous amener.

ikus nintzakezun = hubieras podido verme,
vous auriez pu me voir.

Oharra = 6 tik 7 ra pasatzeko, aski da -n erastea, hirugarren pertsonetan l-ren ordez z- jarritz:

gintzakete / gintzaketen
hintzaket / hintzakedan
lezake / zezakeen

IV, 3.8. Subjuntibozko orain-aldia

	NOR		NORK	
1.	na za		T	} N
2.	ha za		K/N	
3.	de za		—	
1.	ga it za		GU	
2.	za it za		ZU	
2'.	za it za te		ZUE	
3.	d it za		TE	

barka gaitzazun = que nos perdones,
que vous nous pardonniez.

sal ditzagun = que los vendamos
que nous les vendions.

eros dezaten = que lo compren,
qu'ils l'achètent.

Oharra = 5 tik 8 ra pasatzeko, aski da **-ke-** kendu, eta atzetik **-n** erastea:
gaitzakezu / gaitzazun

IV, 3.9. Subjuntibozko lehen-aldia

NOR		NORK	
1.	nint za	T	} N
2.	hint za	K/N	
3.	(irreg.)	—	
1.	gint za	GU	
2.	zint za	ZU	
2'.	zint za te	ZUE	
3.	(irreg.)	TE	

barka gintzazun	=	que nos perdonaras que vous nous pardonassiez.
sal genitzan	=	que los vendiéramos, que nous les vendions.
eros zezaten	=	que los compraran, qu'ils les achetassent.

Oharra = 6 tik 9 ra pasatzeko, aski da **-ke** kendu, da atzetik **-n** erastea:
 hintzaket / hintzadan
 gintzakezu / gintzazun
 sal zezan nahi nuen / sal lezan nahi nuke

IV, 3.10. Inperatibozko orain-aldia

NOR		NORK	
1.	na za	(ez dago)	
2.		K/N	
3.	be za	—	
1.	ga it za	(ez dago)	
2.		ZU	
2'.		ZUE	
3.	b it za	TE	

Oharra: Nork bigarren pertsona denean, **b-** galdu egiten da: ezak, ezan...
 Ikus segidan erabilkera osoa:

ERABILKERA

1. ni	1. gu
2. nazak/n	2. gaitzak/n
2. nazazu	2. gaitzazu
2'. nazazue	2'. gaitzazue
3. hura	3. haiek
2. ezak/n	2. itzak/n
3. beza	3. bitza
2. ezazu	2. itzazu
2'. ezazue	2'. itzazue
3. bezate	3. bitzate

sal ezazu	=	véndelo, vends-le.
harrapa ezak	=	agárralo, attrappe-le.
barka bitzate	=	perdónenles, qu'ils les pardonnent.

IV, 3.11. Subjuntibozko baldintzak (orain-aldia)

	NOR	NORK
BA	1. na za	T
	2. ha za	K/N
	3. de za	—
	1. ga it za	GU
	2. za it za	ZU
	2'. za it za te	ZUE
	3. d it za	TE

(oraintxe) puska badezat = si lo rompo (y puedo hacerlo),
si je le casse (et je peux le faire).

barka bagaitzak = si nos perdonas,
si tu nous pardonnes.

Oharra = 5 tik 11 ra pasatzeko, aski da **-ke-** kendu, eta aurretik **ba-** jartzea:

dezaket / badezat
gaitzakezu / bagaitzazu
hazakete / bahazate

IV, 3.12. Subjuntibozko baldintzak (lehen-aldia)

	NOR	NORK
BA	1. nint za	T
	2. hint za	K/N
	3. (irreg.)	—
	1. gint za	GU
	2. zint za	ZU
	2'. zint za te	ZUE
	3. (irreg.)	TE

(halako batez) puska baneza = si lo rompiera (y podría hacerlo),
si je le cassais
(et je pourrais le faire).

barka bagintzak = si nos perdonaras,
si tu nous pardonnavais.

Oharra = 6 tik 12 ra pasatzeko, aski da **-ke** kendu, eta aurretik **ba-** jartzea:

gintzakek / bagintzak
lezake / baleza

IV, 3.13. Indikatibozko gero-aldi arkaikoa

	NOR	KE	NORK
1.	na u	}	T
2.	ha u		K/N
3.	d u		—
1.	ga it u		GU
2.	za it u		ZU
2'.	za it u		te ZUE
3.	d it u	TE	

Oharra = 1 tik 13 ra pasatzeko, aski da **nork** pilarearen aurretixe **-ke** sartzea:
 dut / duket
 ditut / dituzket
 hau / hauke

Zakurra galdu du = ha perdido el perro
 (hecho objetivo),
 il a perdu le chien
 (fait objectif).

Zakurra galdu duke = habrá perdido el perro,
 es posible que haya perdido
 el perro (apreciación),
 il aurait perdu le chien
 (appréciation).

IV, 4. NOR/NORI/NORK

IV, 4.1. Indikatibozko orain-aldia

NOR		NORI		NORK
hura DI haiek DIZKI	}	1.	T	T
		2.	K/N	K/N
		3.	O	—
		1.	GU	GU
		2.	ZU	ZU
		2'.	ZUE	ZUE
		3.	E	TE
			erosten dut /	erosten diot, dizut...
			ekarri ditut /	ekarri dizkiat, dizkiot...

ERABILKERA hura

<p>1. niri</p> <p>2. didak/n hik</p> <p>3. dit hark</p> <p>2. didazu zuk</p> <p>2'. didazue zuek</p> <p>3. didate haiek</p>	<p>1. guri</p> <p>2. diguk/n</p> <p>3. digu</p> <p>2. diguzu</p> <p>2'. diguzue</p> <p>3. digute</p>
<p>2. hiri</p> <p>1. diat/nat nik</p> <p>3. dik/n hark</p> <p>1. diagu/nagu guk</p> <p>3. diate/nate haiek</p>	<p>2. zuri</p> <p>1. dizut</p> <p>3. dizu</p> <p>1. dizugu</p> <p>3. dizute</p>
<p>3. hari</p> <p>1. diot nik</p> <p>2. diok/n hik</p> <p>3. dio hark</p> <p>1. diogu guk</p> <p>2. diozu zuk</p> <p>2'. diozue zuek</p> <p>3. diote haiek</p>	<p>2'. zuei</p> <p>1. dizuet</p> <p>3. dizue</p> <p>1. dizuegu</p> <p>3. dizuete</p> <p>3. haiei</p> <p>1. diet</p> <p>2. diek/n</p> <p>3. die</p> <p>1. diegu</p> <p>2. diezu</p> <p>2'. diezue</p> <p>3. diete</p>

Oharra = Haiek jokatzeko, aski da **di-** ren ordez, **dizki-** jartzea.

IV, 4.2. Indikatibozko lehen-aldia

	NORK		NOR		NORI		
1.	N	}	I (zki)	}	T	N	
2.	H				K/N		
3.	Z				O		
1.	GEN				GU		
2.	ZEN				ZU		TE
2'	ZEN				ZUE		
3.	Z				E		

erosi nituen / erosi nizkion, nizkizun...

ERABILKERA hura

1. niri	2. zuri	2'. zuei
2. hidan	1. nizun	1. nizuen
3. zidan	3. zizun	3. zizuen
2. zenidan	1. genizun	1. genizuen
2'. zenidaten	3. zizuten	3. zizueten
3. zidaten		
2. hiri		
1. nian/nan		
3. zian/nan		
1. genian/nan		
3. ziaten/naten		
3. hari		3. haiei
1. nion		1. nien
2. hion		2. hien
3. zion		3. zien
1. genion		1. genien
2. zenion		2. zenien
2'. zenioten		2'. zenieten
3. zioten		3. zieten

Oharra = Halek jokatzeko, i-ren ordeztatik -izki-: diet / dizkiet.

IV, 4.3. Indikatibozko baldintza (aurrekoa)

	NORK	NOR	NORI				
BA	}	1.	N	}	T		
		2.	H		K/N		
		3.	L		O		
		1.	GEN		GU		TE
		2.	ZEN		ZU		
		2'.	ZEN		ZUE		
3.	L	E	TE				
		I (zki)					

2 tik 3 ra pasatzeko, aski da **-n** kendu, eta aurretik **ba-** jartzea:
 nion / banio

Hirugarren pertsonetan **z-**ren ordez **l-**.

Bestetan bezala: **-kete** (liokete, lidakete...).

IV, 4.4. Indikatibozko baldintza (ondorioa)

	NORK	NOR	NORI			
1. 2. 3. 1. 2. 2'. 3.	}	N	}	T		
		H		K/N		
		L		O		
		GEN		GU		KE
		ZEN		ZU		
		ZEN		ZUE		
L	E	TE				
		I (zki)				

2 tik 4 ra pasatzeko, aski da **-n** kendu, eta atzetik **-ke** jartzea:

nizun / nizuke
 genion / genioke

IV, 4.5. Potentzialezko (ahalezko) orain-aldia

NOR		NORI		NORK		
DIEZA (zki) -	}	1.	T	}	T	
		2.	K/N		K/N	
		3.	(i) O		—	
	}	1.	GU	}	KE	GU
		2'.	ZU		ZU	
		2.	ZUE		ZUE	
	}	3.	(i) E	}	TE	

sal dezaket / sal diezaioket, sal diezazueket...

ERABILKERA hura

1. niri
2. diezadakek/n
3. diezadake
2. diezadakezu
- 2'. diezadakezue
3. diezadakete

1. guri
2. diezagukek/n
3. diezaguke
2. diezagukezu
- 2'. diezagukezue
3. diezagukete

2. hiri
1. diezaaket/naket
3. diezaake/nake
1. diezaakegu/nakegu
3. diezaakete/nakete

2. zuri
1. diezazuket
3. diezazuke
1. diezazukegu
3. diezazukete

- 2'. zuei
1. diezazueket
3. diezazueke
1. diezazuekegu
3. diezazuekete

3. hari
1. diezaioket
2. diezaiokek/n
3. diezaioke
1. diezaiokegu
2. diezaiokezu
- 2'. diezaiokezue
3. diezaiokete

3. haiei
1. diezaieket
2. diezaienek/n
3. diezaieke
1. diezaikegu
2. diezaikezu
- 2'. diezaikezue
3. diezaiekete

Plur: diezazkidakek... diezazkiekete.

IV, 4.6. Potentialezko (ahalezko) lehen-aldia

	NORK	NOR	NORI	
1.	N		T	}
2.	H		K/N	
3.	L		(i)O	
1.	GEN	IEZA (zki)	GU	} KE
2.	ZEN		ZU	
2',	ZEN		ZUE	
3.	L		(i)E	TE
				TE

eros nezake / eros niezaioke, niezazueke...

ERABILKERA hura

1. niri	1. guri	
2. hiezadake	2. hiezaguke	
3. liezadake	3. liezaguke	
2. zeniezadake	2. zeniezaguke	
2'. zeniezadakete	2'. zeniezagukete	
3. liezadakete	3. liezagukete	
2. hiri	2. zuri	2'. zuei
1. niezaake/nake	1. niezazuke	1. niezazueke
3. liezaake/nake	3. liezazuke	3. liezazueke
1. geniezaake/nake	1. geniezazuke	1. geniezazueke
3. liezaakete/nakete	3. liezazukete	3. liezazuekete
3. hari	3. haiei	
1. niezaioke	1. niezaieke	
2. hiezaioke	2. hiezaieke	
3. liezaioke	3. liezaieke	
1. geniezaioke	1. geniezaieke	
2. zeniezaioke	2. zeniezaieke	
2'. zeniezaiokete	2'. zeniezaiekete	
3. liezaiokete	3. liezaiekete	

IV, 4.7. Potentzialezko (ahalezko) lehen-aldi urruna

NORK	NOR	NORI	NORK
<ol style="list-style-type: none"> 1. N 2. H 3. L 	IEZA (zki)	<ol style="list-style-type: none"> T K/N (i)O GU ZU ZUE (i)E 	<ol style="list-style-type: none"> KE TE TE
<ol style="list-style-type: none"> 1. GEN 2. ZEN 2'. ZEN 3. L 			EN

eros nezakeen / eros niezazukeen

Oharra = 6 tik 7 ra pasatzeko, aski da **-en** eratea, hirugarren pertsonetan
 l- ren ordez z- jarriz.

- te + n = ten

IV, 4.8. Subjuntibozko orain-aldia

NOR	NORI	NORK
DIEZA (zki)	<ol style="list-style-type: none"> 1. T 2. K/N 3. (i)O 	<ol style="list-style-type: none"> T K/N — GU ZU ZUE TE
	<ol style="list-style-type: none"> 1. GU 2. ZU 2'. ZUE 3. (i)E 	N

sal dezaten / sal diezaguten, diezazuten...

Oharra = 5 tik 8 ra pasatzeko, aski da **-ke-** kendu, eta atzetik **-n** eratea:

diezaiokegu / diezalogun
 diezadakete / diezadaten

IV, 4.9. Subjuntibozko lehen-aldia

NORK N H L GEN ZEN ZEN L	}	NOR IEZA (zki)	}	NORI T K/N (i)O GU ZU ZUE (i)E	}	N TE TE
--	---	------------------------------	---	--	---	-------------------

sal nezan / sal niezaan, niezaien...

Oharra = 6 tik 9 ra pasatzeko, aski da **-ke** ren ordeaz, **-n** jartzea:
 niezazkioke / niezazkion

IV, 4.10. Inperatibozko orain-aldia

NOR (B) IEZA (zki)	}	NORI T K/N (i)O GU ZU ZUE (i)E	}	NORK (subj.) K/N — (subj.) ZU ZUE TE
----------------------------------	---	--	---	--

barka ezazu / barka iezaguzu, iezaiezu...

Oharra = Bigarren pertsonetan **Nork**, **B-** galdu egiten da:

ezazu / ezazue

ERABILKERA hura

<ol style="list-style-type: none"> 1. niri 2. iezadak/n 3. biezat 2. iezadazu 2'. iezadazue 3. biezadate 	<ol style="list-style-type: none"> 1. guri 2. iezaguk/n 3. biezagu 2. iezaguzu 2'. iezaguzue 3. biezagute 	<ol style="list-style-type: none"> 2'. zuei 3. biezazue 3. biezazuete
<ol style="list-style-type: none"> 2. hiri 3. biezak/n 3. biezaate/nate 	<ol style="list-style-type: none"> 2. zuri 3. biezazu 3. biezazute 	
<ol style="list-style-type: none"> 3. hari 2. iezaiok/n 3. biezaio 2. iezaiozu 2'. iezaiozue 3. biezaiote 	<ol style="list-style-type: none"> 3. haiei 2. iezaiiek/n 3. biezaie 2. iezaiezu 2'. iezaiiezue 3. biezaiete. 	

IV, 4.11. Subjuntibozko baldintzak (orain-aldia)

NOR	NORI	NORK
BADIEZA(zki)	T K/N (i)O GU ZU ZUE (i)E	T K/N — GU ZU ZUE TE

puska badezat / puska badiezaiot, badiezazut

Oharra = 5 tik 11 ra pasatzeko, aski da **-ke-** kendu, eta aurretik **ba-** jartzea:
diezazuket / badiezazut

IV, 4.12. Subjuntibozko baldintzak (lehen-aldia)

		NORK	NOR	NORI		
BA	{	1.	N	} IEZA (zki)	{	T
		2.	H			K/N
		3.	L			O
		1.	GEN			GU
		2.	ZEN			ZU
		2'.	ZEN			ZUE
		3.	L			E

puska baneza / puska baniezaio

Oharra = 6 tik 12 ra pasatzeko, aski da -ke kendu, eta aurretik **ba-** jartzea:
niezazuke / baniezazu

IV, 4.13. Indikatibozko gero-aldi arkaikoa

Ez da maiz erabiltzen, eta hori dela-ta ez dugu bilduma honetan sartu.

V. Eraskinak

V, 1. Euskaltzaindiaren agiria euskal hitzei buruz

Euskaltzaindiak, idazle eta hizlarietara zuzenbide batzu eskaini nahiz, eta asko zuzenbide horien zai dagoela jakinik, honako Agiri hau azaltzen du:

ONARRI-LEGEA

Hiztegi sailean ez da bidezko hitz asmatutara jotzea ezin bestez baizik, eta orduan ere hitzen erabidean hizkuntzaren jorak gordeaz.

Hori hiztegiari gagozkiola. Gramatikaren barrutian, ordea, ez da sekula zilegi asmatzen ibiltzea edo hizkuntza aldatu nahi izatea.

EUSKAL HITZAK ZEIN DIREN JAKITEKO BIDEA

Eta hiztegiaren hauzi hau xehetasun gehiagorekin garbitu nahiz, euskal hitzak zein diren, hau da, euskal literaturan erabiltzeko hitz jatorrak eta bidezkoak zein diren jakiteko, bidea eta neurria finkatu nahi du aurrenik Euskaltzaindiak.

Euskal hitzak dira euskara bizian sustraiturik daudenak.

Sustrai hori zenbat eta sakonagoa izan, hainbat eta esku-bide gehiago du hitz batek erabilia izateko. Hitz baten zabaluneak, antzinatasunak eta idazle zaharrek hitz hori erabili ote duten jakiteak, asko esan nahi du hitzaren sustraia zenbaterainokoa den jakiteko.

Sustrai handiko hitzak, bada, euskal hitzak dira, nahiz eta erdaratik etorri. Bada gure hiztegian holako hitzen piloa: jatorriz

kanpotik sartuak, baina euskaran gogotik erroturik daudenak, alegia. Beraz, etxeko bihurtuak dauzkagu, gure gureak dira hitz horiek. Euskal hitzak dira, bada, erdaratikakoak izan arren. Hitz horiek eskubide osoz erabil daitezke, eta horien lekuan erabiltzeko asmatu diren hitz berriak ez dira gehienetan euskal hitzak eta ez dute haiek hainbat eskubide erabiliak izateko.

Hona hemen holako euskal hitz jatorren zerrenda bat. Erdaritikakoak izan arren, etxeko bihurtuak dauzkagu, eta emandako neurriaren arabera euskal hitz jatorrak dira:

<i>abendu</i>	<i>erregina</i>
<i>aingeru</i>	<i>erlijio / erlegino</i>
<i>alkate</i>	<i>eliza / eleiza / elexa</i>
<i>amodio</i>	<i>eskola</i>
<i>arima / anima</i>	<i>espiritu / izpiritu</i>
<i>abade / apaiz / apez</i>	<i>familia / pamily</i>
<i>apostolu</i>	<i>fed</i>
<i>arraza</i>	<i>frutu / fruitu</i>
<i>arrazoi / arrazoin</i>	<i>finkatu</i>
<i>bake / pake</i>	<i>gorputz</i>
<i>balio</i>	<i>gramatika</i>
<i>bekatu / pekatu</i>	<i>gloria / loria</i>
<i>berba</i>	<i>grazia / garazia</i>
<i>bertso</i>	<i>imajina</i>
<i>bedeinkatu / benedikatu</i>	<i>inpernu / infernu</i>
<i>birjina</i>	<i>imitazio / imitazio / imitazione</i>
<i>birtute</i>	<i>jende / jente</i>
<i>borondate</i>	<i>joku</i>
<i>doe / doai</i>	<i>kantatu</i>
<i>damu</i>	<i>kolore</i>
<i>deabru</i>	<i>kafe</i>
<i>denbora / denpora</i>	<i>karidade</i>
<i>dantza / jantza</i>	<i>komunio / komunino / komunione</i>
<i>diru</i>	<i>kanpo</i>
<i>desegin</i>	<i>kontra</i>
<i>errege</i>	<i>kanta</i>

liburu
lore / lora
lege
mundu
meza
modu
molde
moldatu
obeditu
olgeta
partitu
paradisu / parabisu

barkatu / parkatu
bekatu / pekatu
pentsatu
pentsamentu / pentsamendu
Sakramendu / sakramentu
santu / saildu
selnale
testamentu
umil
zapata
zentzu / zentzun
zeru

Euskaltzaindiak, bada, hitz hauek eta antzekoak diren beste asko eskubide osoz erabil daitezkeela erabakitzen du, euskaldunak, jatorrak eta garbiak direlako. Eta idazle eta hizlariari erabil ditzatela eskatzen die, hitz asmatutara jo gabe.

Berebat, hizkuntza berezien gaineretik zabaldurik dauden kultura eta zibilizaziozko hitzak ontzat hartzea eta erabiltzea Euskaltzaindiak begi onez ikusten du. Adibidez: *politika, teknika, literatura, liturgia, metro, kilometro*, eta abar.

1959ko Apirilaren 2an

V, 2. Baionako Biltzarraren Erabakiak (1964-eko abuztuaren 29-30)

Baiona'ra euskaldun idazleak eta irakasleak bildurik, hona hemen Biltzarrak ontzat eman dituen puntuak.

Batasunari buruz, euskaltzale guziei erabaki hauek betetzen hasteko eskatzen diegu; eta bereziki Euskaltzaindiari egiten diogu dei bat, bere aipamen guziaz gure erabaki hauek aztertu ondoren onar ditzan.

IDAZKARITZA'KO HIZKUNTZA SAILLAK.

IDAZKERA

- « X » — goxo, xamur, xede, xekatu eta abar onartzen dira.
« sh », « ch », « ss », « s̄ », eta abar, baztertzen dira.
- « TX » — etxe, atxiki, amatxo, zakurtxo, txiki eta abar onartzen dira.
« tch », « ts̄ », « ch » eta abar baztertzen dira.
- « J » — jin, jan, jario, josi, jarri, jauzi, eta abar onartzen dira. — Nahiz eta euskalki guzietan soinu berbera ez izan.
- « RR » — elurra, egurra, irri, farre, zoragarri, arrunt eta abar onartzen dira.
« r̄ » baztertzen da.
Hitz bukaeran « r » idatziko da beti : haur, ur, ar, zur, elur; nahiz batzutan « rr » eman (egurra, arra, elurra), eta beste zenbait aldiz « r » (nori, ura, ora).
Elurr, atorr, zakurr, eta honelakoak baztertzen dira.

BUSTIAK.

Palatalizazio edo bustiera deritzan fenomenoia, letra bikoiztuz idatziko da.

LL — llabur

DD — Maddalen

TT — ttaka-ttaka, pittarra, aittitta, pottoka.

« l̄ », « d̄ », eta « t̄ » baztertzen dira.

« NB » eta « NP »

Nahiz « mb » eta « mp » esan, « nb » eta « np » idatziko da : enparantza, denbora, enbata, baldinba, eta abar.

« IÑ » eta « ILL »

Euskalki batean « in » eta « il », eta beste batean « iñ » eta « ill » esaten diran hitzak, beti aurretikako « i » horrekin idatziko dira :

Baino : baiño (ez « baño »).

Oilo : oillo (ez « ollo »).

Arraina : arraiña (ez « arraña »)

« H »

Nahiz euskalki batzuetan letra hau ez esan hitzegitean, idazkeran onartu egiten da ; « H »-a gorde duten euskalkien forma eredutzat harturik : Hitz, handi, hodei, hil, hartu eta abar.

Euskaldun askok « H » hori nun dagoen ez dakielako, epeka joatea erabakitzen da.

1) Lehenengo epe batean :

a) Bokal berdinen artean « H » dagonean, idatzi egingo da. Nahastu, mihi, eta abar. (Ondoren doa hitz hauetarik erabillien erroka bat.)

b) Bi adiera nahas ditezkeanean, berealitik idatziko da « H »-kin : Hori-ori ; hura-ura ; ohol-ola ; haur-ahur eta abar.

2) Epe baten buruan :

Gainerako « H »-ak idatziko dira. Baina bitarte huntan bi idazkerak onartzen dira : Hartu edo artu ; handi-andi ; ahizpa-aizpa eta abar.

« KH », « LH », « NH », « ÑH », « PH », « RH », « TH »

K, L, N, Ñ, P, R, eta T idatziko da : Bekatu, alaba, senar, Aiñarbe epe, eri, eta urte idatziko da ; nahiz xubereraz, baxenabarreraz edo lapurteraz bekhatu, alhaba, senhar, Aiñarbe, ephe, erhi, eta urthe esan. — Erabaki hau bidea erreztutzearen alde hartzen da, eta irakurtzean zailtzen ez duelako.

BALDINTZAKO « BA »

Lotuta idatziko da : Baldin banator, nere amak baleki, ezkontzen bazera, gertatu balitz, baldin esan balute.

BAIEZTUTZEKO ETA UKATZEKO « BA » eta « EZ »

Bereiz edo aparte, idatziko dira :

Ba dakit, ba datoz, ba zekien, ba dakartzu, ba daude.

Ez dakit, ez datoz, ez zekien, ez dakartzu, ez daude.

Nahiz hauek esan, itzegiterakoan : « eztakit », « eztatoz », « etzekien », « eztakartzu », « eztaude ».

« BAIT »

Lotuta idatziko da : Baitakit edo baidakit, baitzekien edo baizekien, baikeñan edo baigkeñan, eta abar.

V, 3. Euskal Herriko leku-izenak

Izen lerrokada hau 1964-an prestatu zuen Baionako «Euskal Idazkaritza»k.

Euskaltzaindiak izendatu duen Batzordea lanean ari da honi buruz, eta oraindik ez du bere Txostena ezagutarazi.

Artean, beraz, eta Euskaltzaindiak bere leku-izen lerrokada agitara artean, hau erabil daiteke.

— A —

Abadiano: <i>Abadiño</i>	Aguinaga: <i>Aginaga</i>
Abaigar: <i>Abaigar</i>	Ahaxe: <i>Ahatsa</i>
Abalcisqueta: <i>Abaltzíketa</i>	Ahetze: <i>Ahetze</i>
Abando: <i>Abando</i>	Aibar: <i>Olbarre, Aibar</i>
Abanto: <i>Abanto</i>	Aïcirits: <i>Aiziritze</i>
Abarzuza: <i>Abartzuza</i>	Aincille: <i>Aintzila</i>
Abaurrea Alta: <i>Abaurregaina</i>	Aincioa: <i>Ainzioa</i>
Abaurrea Baja: <i>Abaurrepea</i>	Ainharp: <i>Ainharbe</i>
Abecia: <i>Abezía</i>	Ainhice: <i>Ainhice</i>
Abechuco: <i>Abetxuku</i>	Ainhoa: <i>Ainhoa</i>
Abense le Haut: <i>Omize-gaiñe</i>	Aizarnazábal: <i>Aizarnazabal</i>
Abense le Bas: <i>Omize</i>	Ajanguliz: <i>Ajangiz</i>
Aberasturi: <i>Aberasturi</i>	Albistur: <i>Albiztur</i>
Aberin: <i>Aberin</i>	Alciette: <i>Altzieta</i>
Abitain: <i>Abitaiñe</i>	Alçabéhéty: <i>Altzabeheti</i>
Ablitas: <i>Orbitas</i>	Alçai: <i>Altzai</i>
Acedo: <i>Azedo</i>	Alda: <i>Alda</i>
Acorda: <i>Akorda</i>	Aldudes: <i>Aldude</i>
Acosta: <i>Akosta</i>	Alegría de Alava: <i>Dulanzi</i>
Adios: <i>Adios</i>	Alegría de Oria: <i>Alegi</i>
Adiós: <i>Adios</i>	Allen (valle): <i>Allin</i>
Adour: <i>Atturri</i>	Allí: <i>Ehari</i>
Aduna: <i>Aduna</i>	Allin: <i>Allin</i>
Aézcoa: <i>Aiezkoa</i>	Allo: <i>Allo</i>
Aguilar: <i>Agilar, Arnotegi</i>	Alloz: <i>Aillotz</i>
	Alonsótegui: <i>Alonsotegi</i>

Alos: <i>Aloze</i>	Aramayona: <i>Aramaio</i>
Alquiza: <i>Alkitza</i>	Aramits: <i>Aramitze</i>
Alsasua: <i>Altsatsu</i>	Aranarache: <i>Aranaratxe</i>
Alza: <i>Altza</i>	Aranaz (Cinco Villas): <i>Aranatze, Arantza</i>
Alzaga: <i>Altzaga</i>	Arancou: <i>Errango</i>
Alzo: <i>Altzo</i>	Aranguren: <i>Aranguren</i>
Amendeuix: <i>Amenduze</i>	Arano: <i>Arano</i>
Amescoa Baja: <i>Amézkoa Bengoa</i>	Aránzazu: <i>Arantzazu</i>
Amézaga: <i>Ametzaga</i>	Araquil: <i>Arakil</i>
Amézqueta: <i>Amezqueta</i>	Arats: <i>Arats</i>
Amoroto: <i>Amoroto</i>	Araya: <i>Araia</i>
Amorots: <i>Amorotze</i>	Arbacegui: <i>Munditibar</i>
Amorebieta: <i>Zornotza</i>	Arbaille (forêt): <i>Ite-ko oihana</i>
Amurrio: <i>Amurrio</i>	Arberats: <i>Arberatze</i>
Ance: <i>Arhantze</i>	Arberoue: <i>Arbela</i>
Ancin: <i>Antzin</i>	Arbizu: <i>Arbizu</i>
Andía (Sierra): <i>Andimendi</i>	Arboniés: <i>Arbontze</i>
Andoain: <i>Andoain</i>	Arbonne: <i>Arbona</i>
Andoin: <i>Andoin</i>	Arbouet: <i>Arboti</i>
Andosilla: <i>Andosilla</i>	Arcangues: <i>Arrangoitze</i>
Andrein: <i>Andreiñe</i>	Arcaraso: <i>Arkaraso</i>
Anglet: <i>Angelu</i>	Arcaute: <i>Arkaute</i>
Angous: <i>Angastue</i>	Arcaya: <i>Arkala</i>
Anguiozar: <i>Angiozar</i>	Arce (valle de): <i>Artzibar</i>
Anhau: <i>Anhauze</i>	Arcentales: <i>Artzentariz</i>
Ansó: <i>Berari</i>	Arciniega: <i>Artzeniega</i>
Ansoain: <i>Antsoain</i>	Archavaleta (Al.): <i>Haritzabaleta</i>
Antoñana: <i>Antoñana</i>	Archavaleta: <i>Aretxabaleta</i>
Anué: <i>Anue</i>	Aréjola: <i>Arxola</i>
Anzuola: <i>Antzuola</i>	Arellano: <i>Arellano</i>
Aoiz: <i>Agoitz</i>	(Las) Arenas: <i>Areeta</i>
Apatamonasterio: <i>Apatamonasterio</i>	Areso: <i>Areso</i>
Apellániz: <i>Apiñaniz, Apellaniz</i>	Arette: <i>Ereta</i>
Apodaca: <i>Apodaka</i>	Arga: <i>Arga, Laharraga</i>
Aquerreta: <i>Akerreta</i>	Argandoña: <i>Argandoña</i>
Aracaldo: <i>Arakaldo</i>	Arguedas: <i>Arketa</i>
Aragón (río): <i>Arago</i>	Arhan: <i>Arhane</i>
Araiz (valle): <i>Araitz-ibar</i>	

Arhansus: *Arhantsuse*
Arla: *Aria*
Arlñez: *Arlñiz*
Arive: *Aribe*
Arlucea: *Karreluzea, Arluzea*
Armendarits: *Armendaritze*
Armentia: *Armendiri, Armentia*
Arminza: *Armintza*
Armiñón: *Aramiñon, Armigona*
Arnéguy: *Arnegi*
Aroue: *Arue*
Arraiza: *Arraitza*
Arrancudiaga: *Arrankudiaga*
Arrast: *Urruztoi*
Arrastaria: *Arrastaria*
Arrauntz: *Arruntza*
Arraute: *Arrueta*
Arraya: *Arraia*
Arrazua: *Arratzua*
Arriaga: *Arriaga*
Arriasgoiti: *Arriasgoiti*
Arriba: *Arribe*
Arriola: *Arriola*
Arrigorriaga: *Arrigorriaga*
Arrive: *Arribe*
Arrizala: *Harrizabalaga, Arrizala*
Arroa: *Arroa*
Arroniz: *Illarronitz, Arronitz*
Arros: *Arrotze*
Arroyabe: *Arroiabe*
Arruazu: *Arbazu*
Artajona: *Artaxona*
Artazu: *Artazu, Artatzu*
Arzubiaga: *Arzubiaga*
Ascain: *Azkaine*
Ascarat: *Azkarate*
Ascarza: *Askartza*
Ascoaga: *Azkoaga*

Aspárrena: *Asparrana*
Aspurz: *Aizpurgi*
Asquizu: *Askizu*
Asteasu: *Asteasu*
Asteguieta: *Astegieta*
Astigarraga: *Astigarraga*
Astigarreta: *Astigarreta*
Atauri: *Atauri*
Atez (valle): *Atezibar*
Athérey: *Atherei*
Audicana: *Audikana*
Aussurucq: *Altzürükü*
Autevielle: *Autille*
Avellaneda: *Urreiztieta*
Axpe-Marzana: *Axpe Martzana*
Aya: *Aia*
Ayala: *Aiara*
Ayegui: *Alegi*
Ayesa: *Alhertza*
Ayherre: *Alherra*
Ayerbe: *Alherbe*
Azagra: *Azagra*
Azaceta: *Azatzaheta, Azatzeta*
Azcoitia: *Azkoltia*
Azcona: *Alzkona*
Azpeitia: *Azpeitia*
Azpicueta: *Azpikueta*
Azpilcueta: *Azpilkueta*
Azuelo: *Azuelo*

— B —

Bacalcoa: *Bakalkoa*
Baliarrain: *Baliarrain*
Baños de Ebro: *Baños de Ebro*
Baquío: *Bakio*
Baquiola: *Bakiola*
Baracaldo: *Barakaldo*

Barajuen: <i>Barasuen</i>	Bergouey: <i>Burgue</i>
Barambio: <i>Baranbio</i>	Bergüenda: <i>Iberguenda</i>
Barasoain: <i>Barasoain</i>	Bermeo: <i>Bermeo</i>
Barbarin: <i>Barbarin</i>	Bernedo: <i>Bernedo</i>
Barcus: <i>Barkoxe</i>	Berraute: <i>Berrueta</i>
(Las) Bardenas: <i>Bardeak</i>	Berriatua: <i>Berriatua</i>
Bardos: <i>Bardoze</i>	Berrioplano: <i>Berriobeiti</i>
Barétous: <i>Baretos</i>	Berriz: <i>Berriz</i>
Bargota: <i>Bargota</i>	Berrobi: <i>Berrobi</i>
Barillas: <i>Barillas</i>	Berroci: <i>Berrozi</i>
Barlanès: <i>Sarraltzune</i>	Berrogain: <i>Berrogaiñe</i>
Baroja: <i>Barola, Baroja</i>	Berrosteguieta: <i>Berrostegieta</i>
Barrica: <i>Barrika</i>	(La) Berdueza: <i>Berrotza</i>
Barriobusto: <i>Orrebusu</i>	Betoño: <i>Betoñu</i>
Barrón: <i>Barboa</i>	Bertiarana: <i>Legaja, Bertizarana</i>
Barrundia: <i>Barrundia</i>	Beyrie sur Joyeuse: <i>Bithiriñe</i>
Basaburua: <i>Basaburua</i>	Betelu: <i>Betelu</i>
Basauri: <i>Basahuri</i>	Biarritz: <i>Miarritze</i>
Bascassan: <i>Bazkazane</i>	Bidache: <i>Bidaxune</i>
Bassussarry: <i>Basusarri</i>	Bidángoz: <i>Bidankoze</i>
Bayas (río) <i>Ibaia, Osingain</i>	Bidarray: <i>Bidarrai</i>
Bayonne: <i>Baiona</i>	Bidart: <i>Bidarte</i>
Baztán: <i>Baztan</i>	Bigüezal: <i>Bigotzari</i>
Béarn: <i>Biarno</i>	Bilbao: <i>Bilbo</i>
Begoña: <i>Begoña</i>	Bimbalet (plc): <i>Binbaleta</i>
Béguios: <i>Behauze</i>	Biniés: <i>Bintze</i>
Béhasque: <i>Behaskane</i>	Biriadou: <i>Biriadou</i>
Béhole: <i>Pausu</i>	Biscay: <i>Bizkai</i>
Béhorleguy: <i>Behorlegi</i>	Biurrun: <i>Biurrun</i>
Beire: <i>Beiria</i>	Bolíbar: <i>Bolíbar</i>
Beizama: <i>Beizama</i>	Bonloc: <i>Lekuine</i>
Belascoain: <i>Belaskoain</i>	Bordeaux: <i>Bordale</i>
Belaunza: <i>Belauntza</i>	Boucau (le): <i>Bokale</i>
Berango: <i>Berango</i>	Briscous: <i>Beraskoitze</i>
Berantevilla: <i>Berandihuria</i>	Bujanda: <i>Bujanda</i>
Berástegui: <i>Berastegi</i>	Bunus: <i>Bunuze</i>
Berbínzana: <i>Berbíntzana</i>	Buñuel: <i>Buñuel</i>
Berganzo: <i>Bergantzu</i>	Burguete: <i>Auritze</i>

Burgui: *Burgi*
Bustince: *Bustintze*
Busto: *Bustia*
Busturia: *Busturia*
Bussunarits: *Duzunaritze*

— C —

Cabanillas: *Kabanillas*
Cabredo: *Kabredo*
Cadreita: *Kadreita, Kadereita*
Cambo les Bains: *Kambo*
Came: *Akhamarre*
Camou (Soule): *Gamere-Zihiga*
Camou (Basse Navarre): *Gamue*
Campanas (Nav.): *Erretako Muruarte*
Campezo: *Kanpezu*
Canala: *Kanala*
Caparros: *Kaparrotsu*
Cárcar: *Karakarre*
Carcastillo: *Zarrakaztelu*
Çaro: *Zaro*
Carranza: *Karrantza*
Carrica: *Karrika*
Casalarreina: *Naharruri*
Cascante: *Kaskante*
Cáseda: *Kaseda*
Castañares: *Kastañares*
Castetnau: *Gazteluberri*
Castillo (Alava): *Gaztelu*
Castillo-Elejabeitia: *Gaztelu Elejabeitia*
Castillo Nuevo: *Gaztelu Berri*
Ceánuri: *Zeanuri*
Ceberio: *Zeberio*
Cegama: *Zegama*
Celhay: *Zelhaia*

Celigüeta: *Zilegieta*
Cemborain: *Zenborain*
Cenarruza: *Zearrotza*
Cendea de Galar: *Galarzendea*
Cerio: *Zerio*
Cerain: *Zerain*
Cestafe: *Zestape*
Cestona: *Zestoa*
Charre: *Xarra*
Charritte de Haut: *Sarrikota gaine*
Charritte de Bas: *Sarrikota pie*
Chéraute: *Sorhueta*
Ciaurriz: *Ziaurritz*
Cibits: *Zibitze*
Ciboure: *Ziburu*
Ciérvana: *Zierbana*
Ciga: *Zihiga*
Ciganda: *Ziganda*
Cigoitia: *Zigoitia*
Cildoiz: *Zildoiz*
Cilbeti: *Zilbeti*
Cintruéñigo: *Zintruenigo*
Ciordia: *Ziordia*
Ciriza: *Ziritza*
Cirauqui: *Zirauki*
Cizur: *Zizur*
Cizúrquil: *Zizurkil*
Comunión: *Komungoni*
Contrasta: *Kontrasta*
Cordovilla: *Kordobilla*
Corella: *Korella*
Corres: *Korrez*
Cortezubi: *Kortezubi*
Costapolo: *Kostapolo*
Crispán: *Kiripan*
Crispiana: *Krispiana*
Cuartango: *Kuartango*